

Asia: VN/489/2021

**Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi
perusopetuslain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja lukiolain
muuttamisesta**

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

KORJATTAVAA LAKIEHDOTUKSISSA JA RINNAKKAISTEKSTEISSÄ

Alla {...} tarkoittaa kursivointia ja *...* lihavointia.

1) Lakiehdotukset / Laki perusopetuslain muuttamisesta

1a) Johdanto tulisi korjata kokonaisuudessaan seuraavaksi:

"Eduskunnan päätöksen mukaisesti

{kumotaan} perusopetuslain (628/1998) 36 c §, 42 a §:n 2 momentti ja 42 e §,

sellaisina kuin niistä ovat 36 c § laissa 477/2003, 42 a §:n 2 momentti laissa

831/2019 ja 42 e § laissa 959/2015,

{muutetaan} 35 §:n 2 momentti, 36 §:n 1 ja 3 momentti, 36 a §:n 1 ja 2

momentti, 36 h §, 42 §:n 1 momentti, 42 a §:n otsikko ja 1 momentti sekä 42 b §,

sellaisina kuin niistä ovat 36 §:n 1 ja 3 momentti sekä 36 a §:n 1 ja 2 momentti

laissa 477/2003, 36 h § laissa 1267/2013, 42 §:n otsikko ja 1 momentti laissa

959/2015, 42 a §:n otsikko ja 1 momentti laissa 831/2019 sekä 42 b § laissa

959/2015, sekä

{lisätään} uusi 3 a § ja 42 §:ään, sellaisena kuin 42 § on laissa 959/2015,
uusi 2 momentti seuraavasti:"

1b) Korjattavaa pykälissä:

36 §: Otsikon ja 1 momentin välinen katkoviiva on poistettava.

36 a §, 1 momentti: "Ennen kurinpitotointa" olisi sujuvampi ilmaisu kuin "Ennen kurinpitotoimen antamista".

36 a §, 2 momentti: Viimeisessä virkkeessä "opetussuunnitelman perustuvan henkilökohtainen suunnitelman" on muutettava muotoon "opetussuunnitelmaan perustuvan henkilökohtaisen suunnitelman".

42 b §: Teksti "päätöksestä, valitus" on muutettava muotoon "päätöksestä sekä valitus"; ja teksti "erottamista tulee" on muutettava muotoon "erottamista, tulee".

1') Rinnakkaistekstit / Laki perusopetuslain muuttamisesta

Samat korjaukset ehdotukseen kuin lakiehdotuksissa, mutta lisäksi:

35 §: Voimassa olevaksi väitetty 2 momentti on oikeasti 35 a §:n

[Kasvatuskeskustelu] 2 momentti (laissa 1267/2013). Oikea voimassa oleva

2 momentti on ehdotetun 2 momentin ensimmäinen virke, jonka kursivointi tulee silloin poistaa.

36 a §: Ehdotuksessa 2 momentin viimeinen virke on uutena kursivoitava.

36 h §: Ehdotuksessa "kurinpitotoimi" on muutettava muotoon "kurinpito{toimi}".

42 §, 1 momentti: Ehdotuksessa "tässä" on muutoksen sisältävänä kursivoitava.

Voimaantulosäännöksestä on poistettava "päivänä kuuta".

2) Lakiehdotukset / Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Johdannossa sanan "{lisätään}" perästä on poistettava teksti "ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin".

2') Rinnakkaistekstit / Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Samat korjaus ehdotukseen kuin lakiehdotuksessa, mutta lisäksi:

2 §, 2 momentti: Väitetyn voimassa olevan lain viimeinen virke on jätettävä pois, sillä sitä ei oikeasti ole voimassa olevassa laissa, vaan se on juuri ehdotuksessa tehtävä lisäys.

88 §: Voimassa olevan lain otsikko on lihavoitava.

94 §, 2 momentti: Voimassa olevasta laista on lainattava: "Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäydyttävä asiallisesti." Tämä on samalla ehdotuksen ensimmäinen virke, jonka kursivointi on siksi poistettava.

3) Lakiehdotukset / Laki lukiolain muuttamisesta

Johdannossa "42 §:n otsikko sekä 1 ja 2 momentti" on muutettava muotoon "42 §:n otsikko sekä 1 ja 4 momentti".

50 §: Viimeinen sana "säädetään" on muutettava muotoon "säädetä".

51 §: Sanan "sekä" edeltä on poistettava pilkku. Sanan "lopullisesti" jälkeen on lisättävä pilkku.

3') Rinnakkaistekstit / Laki lukiolain muuttamisesta

Samat korjaukset ehdotukseen kuin lakiehdotuksissa, mutta lisäksi:

41 §: Ehdotetussa 3 momentissa tavutus "epä-äminen" (sivun 55 lopussa) tulisi korjata muotoon "epää-minen".

44 §: Voimassa olevasta laista pitäisi lainata seuraava kumottava säännös:

"44 §

Kurinpitomenettelyn suhde syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun

{Sinä aikana, jolloin opiskelijaa vastaan on vireillä syyte yleisessä tuomioistuimessa, ei häntä vastaan samasta syystä saa aloittaa tai jatkaa kurinpitomenettelyä.

Jos tuomioistuin on vapauttanut opiskelijan syytteestä, ei kurinpitomenettelyä saa aloittaa tai jatkaa samasta syystä muutoin kuin sellaisen menettelyn perusteella, jota ei ole katsottava rikokseksi, mutta josta voidaan rangaista kurinpidollisesti.

Jos tuomioistuin on tuominnut opiskelijan rangaistukseen, ei hänelle saa samasta syystä määrätä kurinpitörangaistusta. Opiskelija saadaan kuitenkin erottaa määräajaksi tai erottaa opiskelija-asuntolasta, jos se opiskelijan tekemän rikoksen tai siihen liittyvien seikkojen perusteella on perusteltua.}"

Ehdotuksessa pitää vastaavaan kohtaan kirjoittaa "{{(kumotaan)}}".

50 §: Ehdotuksessa viimeinen sana "säädetään" on muutettava muotoon "säädetä".

KIELELLISTÄ YMS. KORJATTAVAA SÄÄNNÖSKOHTAISISSA PERUSTELUISSA

Perusopetuslaki

2 §: Ensimmäisessä kappaleessa "perusopetuksen suunnittelua, järjestämistä ja päätöksentekoa" olisi muutettava muotoon "perusopetuksen suunnittelua, järjestämistä ja siitä päätöksentekoa".

3 a §: Toisen kappaleen toisella rivillä sanan "ja" edeltä on poistettava pilkku.

35 §: Ensimmäisessä kappaleessa 2 momenttiin lisättäväksi väitetty teksti "vältettävä toimintaa, joka voi vaarantaa muiden opiskelijoiden" on lukiolain 30 §:n voimassa olevasta, muutettavaksi ehdotetusta 2 momentista. Oikea lisäys on velvoittavampi. Miksi myöskään puhe opiskelijoista oppilaisen sijasta?

36 §: Ensimmäisen kappaleen ensimmäisellä rivillä "momenttiin" on kursivoitava ja neljännellä rivillä "kurinpidollista" muutettava muotoon "kurinpidollisesta".

Kolmannen kappaleen ensimmäisellä rivillä "1 momenttiin" on muutettava muotoon

"3 momenttiin". Aivan sekava teksti "epäämisen aikana oppilaalle olisi järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa epäämisen aikana ja opetukseen [palatessa] sekä järjestettävä muu opetukseen osallistumiseksi tarvitsemansa tuki palatessa" (hakasuluissa oleva sana on lisätty kahden muun lakiehdotuksen perustelujen mallin mukaan) on muutettava ehdotetun lakitekstin mukaiseen muotoon "epäämisen aikana oppilaalle olisi järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa sekä muu tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja opetukseen palatessa". Vai pitäisikö lakitekstiehdotusta muuttaa? Nythän "epäämisen aikana" esiintyy kahdesti.

Neljännän kappaleen kolmannella rivillä on poistettava pilkku "ja"-sanan edeltä. Samassa kappaleessa "otetaisiin" on muutettava muotoon "otettaisiin". Viimeisessä virkkeessä sana "olevien" on siirrettävä sanan "vastuussa" perään.

36 a §: Onko toisessa kappaleessa "momenttiin" todella jälleen kursivoitava? Samassa kappaleessa puhutaan jatkuvasti väärin kurinpitorangaistuksista kurinpitotoimen sijasta, ja jälki-istuntoakin pidetään väärin sellaisena. Ilmaisusta "määräaikaista erottamiseen" on korjattava muotoon "määräaikaiseen erottamiseen", "Rangaistusta harkitessaan" muotoon "Rangaistusta harkitessa" ja "7--16 vuotiaita" muotoon "7--16-vuotiaita". Kielellisesti kelvottomalla ilmaisulla "On arvioitava ymmärtämään tekonsa" haettaneen seuraavaa: "On arvioitava, ymmärtääkö oppilas tekonsa". Aikuisten perusopetuksessa olevat ovat opiskelijoita.

Neljännessä kappaleessa "Sen sijaan" on korjattava muotoon "Sen sijaan".

Kuudennessa kappaleessa "jonka vuoksi" on korjattava muotoon "minkä vuoksi".

36 c §: Ensimmäisessä kappaleessa "lain mukaisesta kurinpitomenettelyn suhteesta" on muutettava muotoon "lain mukaisen kurinpitomenettelyn suhteesta" ja "Voimassa olevan sääntelyn pohjaa" muotoon "Voimassa oleva sääntely pohjaa".

42 §: Kursivoitu sana "jäljempänä" on muutettava sanaksi "muualla" kursivoiden.

42 e §: Orpo "o" on korvattava sanalla "oppilaiden".

Laki ammatillisesta koulutuksesta

2 §: Ilmaisuihin "ja päätettäessä" on muutettava muotoon "ja siitä päätettäessä".

85 §: Aivan sekava teksti "epäämisen aikana opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskelijahuollon psykologin tai kuraattorin kanssa epäämisen aikana ja opetukseen palatessa sekä järjestettävä muu opetukseen osallistumiseksi tarvitsemansa tuki palatessa" on muutettava ehdotetun lakitekstin mukaiseen muotoon "epäämisen aikana opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskelijahuollon psykologin tai kuraattorin kanssa sekä muu tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja opetukseen palatessa". Vai pitäisikö lakitekstiehdotusta muuttaa? Nythän "epäämisen aikana" esiintyy kahdesti.

Viittauksessa "perusopetuslain 35 §:n 3 momenttiin" on oltava "36".

94 §: Toisen kappaleen viittauksessa "perusopetuslain 34 §:n 2 momentin muutoksen" on oltava "35", ei "34".

Lukiolaki

2 §: Ilmaisuihin "ja päätettäessä" on muutettava muotoon "ja siitä päätettäessä".
Kolmannella rivillä on poistettava pilkku "ja"-sanasta edeltä. Viimeisellä rivillä
"ja päättämisen" on muutettava muotoon "ja siitä päättämisen".

41 §: Aivan sekava teksti "epäämisen aikana opiskelijalle on järjestettävä
mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskelijahuollon psykologin tai
kuraattorin kanssa epäämisen aikana ja opetukseen palatessa sekä järjestettävä
muu opetukseen osallistumiseksi tarvitsemansa tuki palatessa" on muutettava
ehdotetun lakitekstin mukaiseen muotoon "epäämisen aikana opiskelijalle on
järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskelijahuollon
psykologin tai kuraattorin kanssa sekä muu tarvitsemansa tuki epäämisen aikana
ja opetukseen palatessa". Vai pitäisikö lakitekstiehdotusta muuttaa? Nythän
"epäämisen aikana" esiintyy kahdesti.

KORJATTAVAA LUVUSSA 9 LAKIA ALEMMAN ASTEINEN SÄÄNTELY

Lisättävä "sitä" tekstin "opetustoimen henkilöstön henkilöpiiriä, jolla" edelle.
Korjattava "perusasetuksessa" muotoon "perusopetusasetuksessa".

KORJATTAVAA LUONNOKSESSA ASETUSEHDOTUKSEKSI

Johdanto on korjattava seuraavaksi: "Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
{muutetaan} perusopetusasetuksen (852/1998) 18 §, sellaisena kuin se on
asetuksessa 560/2003, seuraavasti:"

On poistettava lisätyn tekstin "tai rehtori" kursivointi, jotta se ei vahingossa
jää hyväksytyyn asetukseen; punainen väri riittää ehdotukseen.

KORJATTAVAA LUONNOKSESSA MUISTIOKSI PERUSOPETUSASETUKSEN 18 §:N MUUTTAMISESTA

Ensimmäisen luvun ensimmäisen kappaleen toisessa virkkeessä "2-4" on muutettava muotoon "2 ja 4" sekä "päätyessä" muotoon "päätyttyä", ja on poistettava "jälki-istunnosta,".

Kolmannessa kappaleessa "2 momentin, edellä mainittua" on muutettava muotoon "2 momentissa tarkoitettua".

Neljännessä kappaleessa "jonka vuoksi" on muutettava muotoon "minkä vuoksi" ja "päätyessä" muotoon "päätyttyä".

Toisessa luvussa on lisättävä pilkku sanan "annetaan" perään ja piste sanan "päätyttyä" perään. Teksti "päättää oppilaan opettaja" on muutettava muotoon "Näistä päättää oppilaan opettaja." Teksti "työ-tai" on muutettava muotoon "työ- tai".

Kolmannessa luvussa "3.5-7.6.2021 hallituksen esityksen luonnoksen" on muutettava muotoon "3.5.--11.6.2021 luonnoksen hallituksen esitykseksi".

Neljännessä luvussa tekstin "ja sekä" sanoista on jompikumpi liikaa.

ESITYSLUONNOKSEN ARVIOINTI AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN KANNALTA

Aikuisten perusopetuksesta säädetään perusopetuslain 1 §:n 3 momentin mukaan perusopetuslain 46 §:ssä (nämä säännökset muutettu lailla 1507/2016 ja edelleen muutettu 1.8.2021 voimaan tulevalla lailla 1216/2020). Koska luonnoksessa ehdotettu perusopetuslain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2022, tässä lausunnossa on oikeutettua ja aiheellista käyttää nimitystä aikuisten perusopetus. Luonnoksessa ehdotettu laki perusopetuslain muuttamisesta ei

puuttuisi 46 §:ään, vaikka 46 §:n toinen virke luettelee ne muut perusopetuslain säännökset, joita aikuisten perusopetukseen sovelletaan. Luetteloa on muutettu vain kerran, 1.1.2018 voimaan tulleella lailla 1507/2016, jolla aikuisten perusopetuksen rakenne muutettiin maahanmuuttajien suuresti kasvaneen perusopetuksen tarpeen tähden ja jolla luettelosta vain poistettiin "11 §" tämän opetuksen sisällöstä säättävän pykälän tultua katetuksi 46 §:ssä suoraan. Luettelo tulisi päivittää. Tässä olisi oltava tavoitteena ja keinona aikuisten perusopetuksen sääntelyn yhdenmukaisuus ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja lukiolain kanssa erityisesti sallimaan opiskelijan itsensä tehdä ne mahdolliset tahdonilmaisut, jotka sovellettavissa säännöksissä tekee oppilaan huoltaja.

Päivitystehtävälle voisi kuvitella löytyvän resurssit. Tässä voi vedota valtioneuvoston 12.5.2021 hyväksymään Julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2021--2025. Sen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla vapaassa sivistystyössä maahanmuuttajien kotouttamiskoulutukseen kohdennetaan kehyskaudella lisäystä 5 miljoonaa euroa vuosittain. Maahanmuuttajille tärkeän aikuisten perusopetuksen sääntelyn saattaminen kuntoon aiheuttaisi siihen verrattuna vain pienen kustannuksen.

Nykytila (ja sen arviointi) / Lainsäädäntö ja käytäntö / Perusopetus

Seuraavassa nykytilan esittelyä tarkastellaan aikuisten perusopetuksen kannalta.

Luonnoksessa sanotaan (s. 6): "Perusopetuslain 3 §:n mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa." Kyseessä on 3 §:n 3 momentti (ja kodeilla pitää ymmärtää alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajia), joka vuonna 1998 tarkoituksellisesti jätettiin pois aikuisten perusopetukseen sovellettavien säännösten luettelosta; syynä saattoi olla, että siten haluttiin seurata

aikuisille annettavan opetuksen sääntelyä lukiolaissa, koska nämä opetukset oli tavanomaista järjestää samoissa (ilta)oppilaitoksissakin: tuolloisen lukiolain 2 §:n 2 momentin mukaanhan (vain) nuorten lukiokoulutuksessa tuli olla yhteistyössä kotien kanssa. Samoin nykyisen lukiolain 31 §:n 1 momentin mukaan nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. (Tulisiko tästä poistaa sana "nuorten"? Koska lukiolain 22 §:n 4 momentin mukaan alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä, niin aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen opiskelijoista tuskin enää yli kuudesosa on aloittanut opintonsa alle 18-vuotiaana kuten vuonna 2014, jolloin heitä oli arviolta 1330. Mutta osuus saattaa edelleenkin olla niin suuri, että, kuten jo muutenkin, aikuisillekin tarkoitettussa lukiokoulutuksessa tulisi toimia kuten nuorille tarkoitettussa. Toki huoltaja saattaisi silloin toimia myös opiskelijan edun vastaisesti.) Aikuisten perusopetukseen sovellettavien säännösten luettelo olisi syytä päivittää kattamaan 3 § kokonaisuudessaan. Silloin se antaisi oikeuden mainintaan (samassa kappaleessa), että 29 §:n koulun rehtorille ja opettajalle säätämä ilmoitusvelvollisuus kiusaamis- ja häirintätapauksista koulumatkoilla "tehostaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä". Kun 29 § muutettiin voimassa olevaan muotoon lailla 1267/2013, ei aikuisten perusopetukseen kiinnitetty mitään erityistä huomiota, vaikka olisi pitänyt. Kysymykseen palataan alla 36 a §:n 2 momentin säännöskohtaisen perustelun yhteydessä.

Ojentamiskeinona mainittu kasvatusteskustelu (s. 6) ei (aivan oikein) koske aikuisten perusopetusta, sillä 35 a § ei ole siihen sovellettava säännös. Jos se olisi tarkoitettu koskemaan myös aikuisten perusopetusta, olisi vastaava säännös ollut otettava myös ammatillisesta koulutuksesta annettuun laissa sekä

lukiolakiin. Mutta miksi perusopetuslain tulkintaa olisi haettava lukiolaista?

Opetushallitus luulikin toisin, kun se sisällytti määräykseensä Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015 luvun Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö. Ennen perusteiden mukaisten opetussuunnitelmien käyttöönottoa Opetushallitus antoi kuitenkin muutosmääräyksen, jossa on luku Kurinpidollisten keinojen käyttö.

Ojentamiskeinona mainittu jälki-istunto (s. 6) ei (aivan oikein) koske aikuisten perusopetusta, sillä 36 § ei ole siihen sovellettava säännös, vaan 46 §:n 1 momentissa on vain seuraava säännös: "Opiskelijalle voidaan 36 §:n 1 momentissa säädetyillä perusteilla antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi. Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi." Tämä on kuitenkin suppeata verrattuna ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 85 §:ään ja lukiolain 41 §:ään (sekä näihin pykäliin luonnoksessa ehdotettuihin muutoksiin). Erityisesti aikuisten perusopetuksessa ei ole käytössä säännöksiä opiskelijan poistamisesta jäljellä olevan oppitunnin ajaksi eikä opetuksen epäämisestä jäljellä olevan sekä (ehdotetun 36 §:n muutoksen mukaisesti) seuraavankin työpäivän ajaksi, saati kolmen työpäivän ajaksi kuten ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa. Kääntäen, jos näiden säännösten ajateltaisiin kuitenkin olevan käytössä myös aikuisten perusopetuksessa, silloin tulisi samoin ajatella, että myös jälki-istunto olisi siinä käytössä. On huomattava, että yllä lainattu 46 §:n 1 momentin säännös tarkoitti ennenkaikkea vain sitä, että opiskelija voidaan erottaa pisimmillään yhdeksi vuodeksi, ei vain kolmeksi kuukaudeksi; jälki-istunnon, joka ei ole perusopetuslaissa kurinpidon välineenä, (mahdollinen) poissulkeminen on tehtävä muulla tavoin.

Miten pitää suhtautua esimerkiksi 36 a ja 36 b §:iin, jotka eivät ole aikuisten perusopetukseen sovellettavia säännöksiä? Jos aikuisten perusopetuksessa

opettaja kuvittelee, että hänellä on näiden säännösten nojalla oikeus poistaa oppilas voimakeinoin, ja opiskelija aiheuttaa vastarintaa tehdessään vahingon itselleen tai opettajalle, voiko opiskelijan asianajaja kuitenkin vaatia vahingon kärsineelle opiskelijalle vahingonkorvausta opettajalta tai väittää, että vahingon kärsinyt opettaja ei ole oikeutettu vahingonkorvaukseen opiskelijalta? Eihän laki sallinut opettajalle voimakeinoja lainkaan.

Nykytilan kuvauksessa olisi todettava, että aikuisten perusopetuksen sääntely on epätäsmällistä, koska 46 §:n alun luettelo muista tähän opetukseen sovellettavista perusopetuslain säännöksistä on päivittämätön.

Laki perusopetuslain muuttamisesta aikuisten perusopetuksen kannalta

Seuraavassa käydään läpi kaikki kumottavat, muutettavat tai lisättävät perusopetuslain säännökset aikuisten perusopetuksen kannalta.

3 a §. {Lapsen edun ensisijaisuus.} Tätä ei ole ehdotettu lisättäväksi 46 §:n sovellettavien säännösten luetteloon, vaikka syytä olisi, sillä ehdotetaanhan vastaava säännös lisättäväksi myös ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 2 §:n 2 momenttiin ja lukiolain 2 §:n 2 momenttiin. Pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa olisi sanottava, että 3 a § kuuluisi lisätä 46 §:n sovellettavien säännösten luetteloon mutta että luettelon yleisen päivittämättömyyden tähden tätä yksittäisen säännöksen lisäämistä ei olisi syytä tehdä. Lisäksi näissä perusteluissa olisi täsmennettävä, että aikuisten perusopetuksen osalta lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta opiskelijaa. Tällöin 46 §:n luettelon kokonaispäivityksessä 3 a §:n lisääminen olisi ongelmaton. On huomattava, että 3 a §:n lisääminen luetteloon nyt tuottaisi ongelman esimerkiksi luettelosta perusteetta puuttuvan 47 a §:n {Osallisuus ja oppilaskunta} noudatettavuuden kannalta.

35 §. {Oppilaan velvollisuudet.} Tämä on aikuisten perusopetukseen sovellettava säännös, ja se on syytä sellaisena pitääkin. Säännöskohtaisissa perusteluissa olisi luovuttava sanojen oppilas ja opiskelija sekakäytöstä. Säännöskohtaisissa perusteluissa voisi pykälän otsikon jälkeen sanoa: "Aikuisten perusopetuksessa oppilaalla tarkoitetaan opiskelijaa." Sen jälkeen puhuttaisiin vain oppilaasta.

36 §. {Kurinpito.} Tätä pykälää tarkasteltiin jo yllä. Sen perusteella 46 §:n 1 momentissa olisi sanottava, että aikuisten perusopetukseen sovelletaan, mitä 36 §:n 1--3 momenteissa säädetään kuitenkin niin, että opiskelijalle voidaan 1 momentissa säädetyillä perusteilla antaa kirjallinen varoitus mutta ei jälki-istuntoa tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi, oppivelvollinen kuitenkin enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Pykälän 3 momentin säännöskohtaisten perustelujen viimeisen virkkeen ilmaisu "rikosoikeudellisessa vastuussa olevien" (virkkeen kieltä korjattu tässä) olisi omiaan viittaamaan aikuisten perusopetuksen opiskelijoihin, vaikka sitä ei selvästi sanotakaan. Toisin ovat täsmällisyydessään seuraavat ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 85 §:n {Kurinpito} ja lukiolain 41 §:n {Kurinpito} muutosten perustelut: "Toisin kuin suurin osa perusopetuksen oppilaista, ammatillisen koulutuksen opiskelijat ovat rikosoikeudellisessa vastuussa rangaistavaksi säädetyistä teoista tai laiminlyönneistä." ja "Kuten ammatillisessa koulutuksessa, myös lukiokoulutuksessa opiskelijat ovat iältään rikosoikeudellisessa vastuussa rangaistavaksi säädetyistä teoista tai laiminlyönneistä."

36 a §. {Menettely kurinpitoasiassa ja erottamisen täytäntöönpano.} Tämä ei ole 46 §:ssä sovellettava säännös, mutta se olisi niiden luetteloon lisättävä. Hallituksen esityksen luonnoksessa aikuisten perusopetus mainitaan vain

perusopetuslain 36 a §:n 1 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa:

"Aikuisten perusopetuksessa olevat oppilaat ovat pääsääntöisesti yli 16-vuotiaita." Tämä on tuotu esille sen momenttiin ehdotetun lisäyksen tarkastelun yhteydessä, että opetuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea (jollainen jälki-istunto ei siis 36 §:n terminologian mukaan ole)

harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso.

Tuollainen aikuisten perusopetuksen maininta antaa ymmärtää, että luonnoksessa väitetään, että 36 a §:n 1 momentti olisi aikuisten perusopetukseen sovellettava säännös, vaikka se puuttuu 46 §:n luettelosta. Tällainen on kelvotonta ja mielivaltaista lainsäädäntömenettelyä. Samoinhan voitaisiin väittää, että kasvatustieteiden laissa säätyä 35 a §:ää olisi sovellettava aikuisten perusopetukseen, vaikka kasvatustieteiden laia ei ole ammatillisessa koulutuksessa eikä lukiokoulutuksessa. Vähintään luonnoksen voi ymmärtää väittävän, että ainakin myös 36 a §:n 2 momentti, erityisesti luonnoksessa ehdotettussa muodossa, olisi aikuisten perusopetukseen sovellettava säännös, vaikka sekin puuttuu 46 §:n luettelosta. Tällöön johdutaan uusiin vaikeuksiin.

Luonnoksessa 36 a §:n 2 momenttiin ehdotaan lisäystä, että erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan. Edelleen ehdotuksen mukaan oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on varattava tilaisuus osallistua tässä momentissa tarkoitetun opetussuunnitelmaan perustuvan henkilökohtaisen suunnitelman laatimiseen. Säännöskohtaisessa perustelussa sanotaan, että ehdotettua sääntelyä perustelee se, että oppilaan huoltajalla on oppivelvollisuuslain 9 §:n mukaisesti velvollisuus valvoa oppivelvollisuuden suorittamista. Edelleen: "Erottamistilanteessa oppilaan huoltajan ja koulun välinen yhteistyö tiivistyy ja huoltajan velvollisuus valvoa oppilaan oppivelvollisuuden suorittamista korostuu." Perustelun viittaus huoltajan ja koulun väliseen yhteistyöhön ja jopa sen tiivistymiseen antaa

ymmärtää, että luonnos väittää, että kaikkeen momentissa tarkoitettuun perusopetukseen sovelletaan 3 §:n 3 momenttia. On huomattava, että yllä tämän pykälän 1 momentin yhteydessä todettiin, että luonnos antaa ymmärtää, että ainakin kyseinen momentti ja ilmeisesti sitten myös pykälän 2 momentti ovat aikuisten perusopetukseen sovellettavia säännöksiä.

Yhdistettynä 36 a §:n 1 ja 2 momenttien säännöskohtaiset perustelut väittävät, että 3 §:n 3 momentti olisi aikuisten perusopetukseen sovellettava säännös, vaikka 3 §:n 3 momentti nimenomaisella tavalla jätettiin pois 46 §:n sovellettavien säännösten luettelosta. Se olisi kyllä syytä lisätä tähän luetteloon (tarkennuksella, että aikuisten perusopetuksessa yhteistyöllä kotien kanssa tarkoitetaan yhteistyötä alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajien [tai muiden laillisten edustajien] kanssa). Lisäys olisi tehtävä perusopetuslain muutoksella, jolloin 46 §:n luettelo olisi selvyiden vuoksi samalla päivitettävä kokonaisuudessaan. Asiaa ei voida hoitaa kuten tässä hallituksen esityksen luonnoksessa. Jos hallituksen esitys annetaan 36 a §:n 1 ja 2 momenttien perustelut tällaisenaan sisältävänä, tämän lausunnon laatija tekee esittelijästä rikosilmoituksen ja vaatii, että hänet tuomitaan rikoslain 40 luvun 9 §:n perusteella virkavelvollisuuden rikkomisesta sakkoon.

Rikosilmoituksessa raskauttavana tekijänä pidettäisiin sen peittelyä, että opetus- ja kulttuuriministeriö ei ole ryhtynyt niihin lainsäädäntötoimiin, joita ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen lupasi ministeriönsä toimenpiteenä jo vuodeksi 2018 ministeriönsä vastauksessa 13.12.2017 (OKM/12/022/2017) eduskunnan oikeusasiamiehelle apulaisoikeusmiehen siirrettyä tämän lausunnon laatijan Opetushallituksen määräämistä Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista tekemän kantelun ministeriön käsiteltäväksi. Kantelu koski 46 §:n sovellettavien säännösten luettelon päivittämättömyydestä perusteille koituvia ongelmia ja oli laadittu tukemaan yhdistyksemme 7.4.2017 ministeriölle

yksityiskohtaisesti perustellen tekemää esitystä perusopetuslain 46 §:n muuttamisesta "(pykälän yksikäsitteisen sovellettavuuden,) yhdenvertaisuuden ja uskonnonvapauden tähden". Esityksemme mukaan 46 §:n sovellettavien säännösten luettelo olisi päivitettävä ja luettelon säännöksiin viitattava sanomalla, että niissä tarkoitettut oppilaan huoltajan mahdolliset tahdonilmaisut tekee opiskelija kuten on asianlaita lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa. (Esitystämme ei saa käyttää väärin yritykseen pakottaa kaikki opiskelijat uskonnonopetukseen, jota vain kutsuttaisiin uskontotiedoksi tai yhteiseksi katsomusaineeksi.)

Paras tapa korjata luonnos aikuisten perusopetuksen osalta olisi tunnustaa perusopetuslain 46 §:n luettelo päivittämättömyys ja kertoa selvät suunnitelmat tämän tilanteen korjaamiseksi sisällysluettelossa mainitussa mutta toistaiseksi tyhjässä 13 luvussa Suhde muihin esityksiin. Tarvittava 46 §:n 1 momentin muutos olisi tehtävä sellaisessa muodossa, että vastaiset muutokset perusopetuslakiin olisi helppo ottaa huomioon myös tässä momentissa, jos niiden tarkoitetaan koskevan myös aikuisten perusopetusta.

Pelkkä vaikeneminen aikuisten perusopetuksesta jättämällä 36 a §:n 1 momentin perusteluista pois siitä puhuva virke jättäisi hallituksen esityksen harhaanjohtavan vajaaksi.

36 c §. {Kurinpitomenettelyn suhde syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun.} Pykälä puuttuu 46 §:n sovellettavien säännösten luettelosta, jonne se olisi kuulunut, joten sen kumoaminen on ongelmaton.

36 h §. {Oppilashuolto kurinpidon ja ojentamisen yhteydessä.} Pykälää ei ole 46 §:n sovellettavien säännösten luettelossa, eikä se sisällöllisesti sinne kuulukaan. Vastaavaa pykälää ei ole ammatillisesta koulutuksesta annetussa

laissa eikä lukiolaissa. Pykälän muuttaminen on ongelmaton.

42 §. {Oikaisuvaatimus.} Sovellettavien säännösten luettelossa "42 §" tarkoitti alunperin pykälää otsikoltaan muutoksenhaku. Mutta lailla 959/2015 tätä pykälää muutettaessa ja pykälät 42 a--f § lisättäessä olisi 46 §:n luetteloon ollut samalla lisättävä "42 a--f §". Niiden puuttuminen on vakava uhka opiskelijoiden, opettajien, rehtorin ja oppilaitoksen oikeusturvalle, sillä käytettävissä on vain laki oikeudenkäynnistä hallintoasiassa. Nyt ehdotettu muutos on sinänsä ongelmaton.

42 a §. {Muutoksenhaku aika hallintotuomioistuimeen.} Kuten 42 § yllä.

42 b §. {Muutoksenhaku aika.} Kuten 42 § yllä.

42 e §. {Valituslupa.} Kuten 42 § yllä.

LUVUSTA 11 TOIMEENPANO JA SEURANTA

Joutuuko Opetushallitus yhä päivittämään aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet perusopetuslain 46 §:n päivittämättömän 1 momentin pohjalta?

ALALUVUSTA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS

Luonnoksessa perusopetuslain 3 §:n 3 momentin soveltaminen myös aikuisten perusopetukseen sen nimenomaisesta 46 §:n luettelossa poisjättämisestä huolimatta rikkoo perustuslakia, jonka 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Perusopetuslain säännösten epämääräinen soveltaminen aikuisten perusopetukseen 46 §:n tähän opetukseen sovellettavien

säännösten luettelon päivittämättömyyden vuoksi on vastoin perustuslain 80 §:ää, jonka mukaan lailla, ei alemmantasoisesti, on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista.

Perustuslakivaliokunnan olisi siltä pyydettyvässä lausunnossa saatava ottaa kanta myös tähän ongelmaan, mitä varten sen olisi ylipäättään saatava ongelmasta tieto ja nimenomaan hallituksen esityksestä.

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

A) Lausunnossa on ehdotettu kattavasti kielellisiä yms. korjauksia luonnoksen lakiehdotuksiin, rinnakkaisteksteihin ja säännöskohtaisiin perusteluihin sekä asetusalunnokseen ja muistialunnokseen, sillä näyttää siltä, että ministeriöltä puuttuu valitettavasti sellainen korjauslukukäytäntö. Erityisesti laissa perusopetuslain muuttamisesta tulisi johdanto korjata kokonaisuudessaan seuraavaksi ({...} tarkoittaa kursivointia; yksittäisten korjausten erittely haittaisi liikaa lukemista):

"Eduskunnan päätöksen mukaisesti

{kumotaan} perusopetuslain (628/1998) 36 c §, 42 a §:n 2 momentti ja 42 e §, sellaisina kuin niistä ovat 36 c § laissa 477/2003, 42 a §:n 2 momentti laissa 831/2019 ja 42 e § laissa 959/2015,

{muutetaan} 35 §:n 2 momentti, 36 §:n 1 ja 3 momentti, 36 a §:n 1 ja 2 momentti, 36 h §, 42 §:n 1 momentti, 42 a §:n otsikko ja 1 momentti sekä 42 b §, sellaisina kuin niistä ovat 36 §:n 1 ja 3 momentti sekä 36 a §:n 1 ja 2 momentti laissa 477/2003, 36 h § laissa 1267/2013, 42 §:n otsikko ja 1 momentti laissa 959/2015, 42 a §:n otsikko ja 1 momentti laissa 831/2019 sekä 42 b § laissa 959/2015, sekä

{lisätään} uusi 3 a § ja 42 §:ään, sellaisena kuin 42 § on laissa 959/2015,

uusi 2 momentti seuraavasti:"

B) Varsinaisesti lausunnossa on esitysluonnosta arvioitu aikuisten perusopetuksen kannalta. Tästä opetuksesta säädetään perusopetuslain 46 §:ssä, ja nimenomaan tällä nimellä 1.8.2021 voimaan tulevalla 46 §:n muutoksella. Pykälän alussa luetellaan ne muut perusopetuslain säännökset, joita tähän opetukseen sovelletaan. Aiemmin 46 §:ää on muutettu vain kerran, 1.1.2018 voimaan tulleella lailla, jolla tämän opetuksen rakenne muutettiin maahanmuuttajien suuresti kasvaneen perusopetuksen tarpeen tähden ja jolla luetteloa muutettiin vain poistamalla opetuksen sisällöstä säättävä pykälä asian tultua katetuksi 46 §:ssä suoraan. Luettelo pitäisi päivittää kerralla kauttaaltaan pykälän yksikäsitteisen sovellettavuuden vuoksi. Samalla luettelon säännöksiin olisi viitattava sanomalla, että niissä tarkoitetut oppilaan huoltajan tahdonilmaisut tekee opiskelija yhdenmukaisesti ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja lukiolain kanssa.

Luettelon päivityksen tarpeesta ja selvistä päivityssuunnitelmista olisi kerrottava luvussa Suhde muihin esityksiin.

Luonnoksessa perusopetuslain 36 a §:n 1 ja 2 momenttien muutoksia perustellaan 1 momentin osalta ehdotettuun opetuksen järjestäjän velvollisuuteen oppilaan iän huomioon ottamisesta kurinpitotoimen harkinnassa liittyvällä maininnalla aikuisten perusopetuksessa olevien oppilaiden/opiskelijoiden iästä ja 2 momentin osalta ehdotettuun erotettavan oppilaan huoltajalle varattavaan tilaisuuteen osallistua oppilaalle laadittavan opetussuunnitelmaan perustuvan henkilökohtaisen suunnitelman laatimiseen liittyvällä maininnalla, että erottamistilanteessa oppilaan huoltajan ja koulun välinen yhteistyö tiivistyy.

Kuitenkaan 36 a § ei ole 46 §:n luettelossa, johon se aikoinaan unohtui lisätä.

Mutta luettelosta jätettiin jo alunperin aivan tarkoituksellisesti pois 3 §:n 3 momentti, jonka mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Syynä oli ilmeisesti aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen mallin seuraaminen aikuisten perusopetuksessa. Molempiin olisi syytä säätää velvoite olla yhteistyössä alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajien kanssa, kuten on asianlaita nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Kuitenkin 36 a §:n 1 ja 2 momenttien perustelut yhdessä väittäisivät, että 3 §:n 3 momentti jo nyt koskisi myös aikuisten perusopetusta. Sellaisen hallituksen esityksen esittelijä syyllistyisi rikoslaissa rangaistavaksi säädettyyn virkavelvollisuuden rikkomiseen.

Luukkainen Jouni
Pääkaupunkiseudun ateistit ry